

Fay Hattındayız-11

Nureddin Yıldız'ın "Dünya Nasıl Dönüyor?" (75.) dersidir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّم عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

Özellikle Müslümanlar'ın ve genel olarak insanlığın yaşadığı fitnelere ilgili bir değerlendirme yapmak istediğimizde karşımıza çıkacak en acil problem belki de bütün bu bizi aşağıdan ve yukarıdan abluka altına almış fitnelere karşı bir arada olamayışımız, farklı gruplara bölünmüşlüğümüz gibi önemli ihtilaf sorunudur.

Müslüman dünya bugün 50'den fazla ülke adıyla anılmakta ve bunların önemli bölümünde her an birkaç parçaya bölünme riski de devam etmekte, küfür dünyası bunu yönlendirmektedir. Öte yandan insanlar bir bayrağın kimliği altında toplandıkları hâlde başta mezhep farklılığı olmak üzere yeniden bölünmekte, zaten dünyanın azınlığı statüsünde olmanın yanı sıra daha az ve küçük parçalara doğru gidilmektedir.

Çocuklarımız yetiştirilirken ana eğitim dokümanı olarak kullanmamız gereken unsurlardan biri de birlikten ne kastettiğimiz ve Müslümanlığın bizi bir arada nasıl tuttuğu konusunun ikna edilerek izahıdır. Müslümanlar şimdilerde Arafat'ta birlikte vakfe yapıyorlar ve aynı Kâbe'yi tavaf ediyorlar diye aynı mezhepten veya düşünceden olmaları da şart mıdır soruşturmasına zihinlerimizde cevap bulmamız lazımdır. Müslümanlar bir bardak fabrikasının mahsulü olan plastik bardaklar misali on binlercesinin ebadı-hacmi-modeli aynı bir statüde asla olamayacaklardır, bu gerçeğin anlaşılmasının gerektiği zamanlardayız.

İhtilaf yani farklılık ve çeşitlilik bizim kaderimiz midir yoksa bu zamanın fitneleri yüzünden mi karşımıza çıkmıştır. El-cevap: Bu insan nevinin yaratılışıyla ilgili bir meseledir. Rabbimiz bunu bize açıkça anlayacağımız işaretlerle ve hatta sarıh ayetlerle anlatmıştır: Allah isteseydi insanları tek kalıp ve anlayış üzere yaratabilirdi, bunda onun için bir zorluk yoktu. Ama kullarını imtihan etmeyi murat edip onları denemek için dünyayı yarattığından olsa gerektir ki bugün yaşadığımız ayrılık, Peygamber aleyhisselam ve hemen ardından sahabe zamanında ortaya çıkan ayrılıklar kaderin bir cilvesi şeklinde karşımızda durmaktadır. Bu önümüzde dururken gereksiz tek renklilikler üzerinde ömür çürütemeyiz, hayal peşinde koşturamayız.

Farklılıklarımıza rağmen aynı İslam'ı Kâbe'de, Arafat'ta, Kur'an'da, Resûlullah aleyhisselamın sünnetinde birleştirme düzeyinde bir Müslümanlık yaşamalıyız. Çünkü Rabbimiz insanı yaratırken zevkleri, düşünceleri, efkârı, dilleri, diller içinde lehçeleri, deri renkleri farklı olarak yaratmayı murat etmiş ve sözgelimi tamamı beyaz bir insan nesli yaratmamıştır. Tamamı bir dili konuşan insan nesli de yaratabilirdi Allah ama bugün dünyada binden fazla dil konuşulmaktadır. İrili ufaklı, hak-batıl üç bine yakın din var.

İnsanların parmak yapılarının ve bedenlerinin farklı olduğunu, ikiz kardeşlere bile dikkatli bakıldığında farklılıklar tespit edildiğini, ses tonlarının değişikliğini normal karşıladığımız gibi düşünce tarzlarını, Müslümanlığa teslimiyet ve heyecan farklılığını da kabul ederek sözgelimi baba ile evlat, anne ile çocuk arasında fark olması kadar tabii şey bulunamayacağını bilmeliyiz. Anne 1950'de doğmuş, 1990'da anne olmuştur; aradaki kırk yıllık fark yeni bir nesil demektir ve yeni ile eski arasında iki kulak, iki göz gibi temel unsurlar dışında benzerlik olamaz. Asır değişmiş, gıda değişmiş, eğitim sistemi değişmiştir.

Dünya böyledir; topraklarının ve sularının farklılıkları hatta denizden denize değişen su farklılıkları gibi insanlar da farklı yaratılmışlar, böyle de devam edeceklerdir. Bunun ötesi Müslümanlar'ı hayal peşinde koşturaktır. Asgarî olarak ihtilaf edilmeyecek bir düzey olduğu gibi azamî müsaade edilecek ihtilaf da vardır. Bu genel ölçüleri konuşarak durduğumuz yerin bizim için umut mu olduğunu yoksa boşa mı yaşadığımız üzerinden noktamızı belirlemek istiyoruz.

Bir hoca efendi, talebelerinin kendisiyle farklılığını kabul etmiyorsa o gerçek bir ilim adamı değildir. O birini yetiştirmiyor, kendisinin basmakalıbını, fotokopisini yetiştirmek istiyordur. Bu da ilim namına ilerleme değil, heyecan namına eskimedir. Hoca kendi akidesini sahiplenen, şeriatını benimsedikten sonra başta namaz olmak üzere muamelatta sorun oluşturmeyen bir insan yetiştirip eylem, usul ve yordam açısından farklı hareket eden talebe ortaya çıkarırsa bununla övünmelidir. Aksi takdirde dünyadaki ilk hocayla birlikte ilim biterdi ve talebeliğin heyecanı olmazdı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile ashab-ı kiramın sahabilikleri hariç dünyada geçilemez kimse yoktur. Her talebe yeni bir şey üretme ve hocasını geçme heyecanıyla yaşamıştır. Böylece âlimler soyu ortaya çıkabilmiştir. Hocalığın bu husustaki şahı ve en değerli örneği İmam-ı Azam rahmetullahi aleyhtir. Talebelerinin kendisinden farklı düşünceleriyle övünmüş ve onları teşvik etmiş, talebelerinin ilim dünyasının semerelerini de görmüştür. Talebelerine fikirlerini sorup, onların kendisi gibi düşünmediklerini görünce göğsü kabarmıştır. Allah Teâlâ ona ve talebelerine rahmet etsin.

Kur'an'da ve temel akidevî meselelerde farklılık olmamasından sonra, böyle bir insanla aynı mezhepte olmamızdan ve Allah Teâlâ'nın kullarını tefekkür için serbest bıraktığı konularda geniş alan sağladığı hususlardaki farklılıklarımızdan dolayı da övünmeliyiz.

Maide suresinin 2, Al-i İmran suresinin 133. ayetinden:

وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ

وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ

Farklı düşünmek suç olsaydı, Allah Teâlâ Kur'an'ında Şura suresi indirmezdi. Şura bize neden emredilmektedir, istişare neden en mühim sünnetlerdendir? Çünkü farklı düşünüyoruz ve düşüncelerimizi bir potada birleştirdiğimiz zaman mümin dünyayı oluşturacağız. Tek görüşe indirgenip bir kişinin kanaatıyla yön verildiği zaman ümmet zarar görür. Farklılıklara Resûlullah aleyhisselamın meşhûr meşhûründe, Ömer radiyallahu anhin şura meclisinde tahammül edilmiştir.

Ümmet-i Muhammed, nefislerinin kölesi olmayıp Allah'a kulluk edenlerden meydana gelir ve herkes şeriatımızın kazanında erir. 'Düşünce farklılığı' da elbette seküler anlamdaki görüşleri kapsamaz. Demokrasi ve seküler düşünce anlamındaki farklılıklar ümmetimizin içinde yeni bir ekol gibi görülemez.

İthal olarak ümmetimize monte edilmeye çalışılan şeyler hariç, ümmetimizin ilk üç asrında ne çıktıysa ümmet onu sahiplenmiştir. Buna belki, iman dairesinde içinde kalmaları açısından Mutezile, Haricilik gibi akımlar da dâhil edilebilir. Ümmetin içinde neşet edenler bizimdir ama tabii ki efdal ve Allah'ın şeriatına daha yakın olan vardır. Hiçbir Mutezilî düşünceyi Ebu Hanife'nin yanında, onun dosyalarının kenarına girecek kadar da kabul etmeyiz. Fakat ümmetin toprağında yetişmiş bir ayırık otu da olsa bu topraktan yetişmiştir.

Ümmet bu mantığı sahiplendiğinde, farklılıklarımız başımızın belası bir fitne olmaktan da çıkar. Bunu becerene kadar da önce Müslüman fertler kendileri söz konusu atılımı gerçekleştirmelidirler. Göğsümüzün geniş olması, bağrımıza daha fazla mümin düşünceyi basabilmemiz bunun ön şartıdır. Her eline kudret geçirip fırsat yakalayan, diğerlerini yok saydığına ümmet bile bile bindiği dalı kesmektedir.

Mümin nesiller olarak karşılaştığımız en ciddi sorunumuz birbirimize tahammül edemememiz, birbirimizin görüşlerini batıl kabul etmektir.

En yakınımızda duran örneğiyle vakıflarımıza ve siyâsî oluşumlarımıza/düşüncelerimize açılan dünya ortamında karşımıza çıkan sorunlar için yorumlarımızda; mesela ümmetimizin yeniden dirilişi için

demokratik yapılanmadan istifade edilip edilmeyeceği meselesinde iki veya üç farklı görüşün olması kadar tabii şey yoktur. Zira ümmetimiz üç yüzyıla yakın zamandır kimliğini aramakta, bireysel hareketler sonuç vermemekte ve hocalar-şeyhler ile başlayan cereyanlar nisbîlik seviyesinde kalmakta, bir âlimin veya yazarın kitabının on binlerce satması Müslümanlar'a kurtuluş getirmemekte, Müslümanlar köşeye itilip sıkıştırılmaktadır.

Bu manzaraya karşı, 'bari demokratik sistemden istifade edelim, işimiz bitince de boş tüp gibi fırlatıp atalım' diye ortaya atılan bir görüşü dinden çıkmak, dini içinden baltalamak, şirke alet olmak şeklinde algılayamayız. Ancak elbette Resûlullah aleyhisselamın sünnetine yüzde yüz sadık kalarak Medine-i Münevvere şartlarına riayet ederek İslamî çalışma yapanını boş görme manasına da öne çıkaramayız. Bu bir içtihat meselesidir ve ümmet-i Muhammed ne yapacağı konusunda uzun zamandır tıkanmış, çaresiz durumdadır. Bu durumda boğulmak üzere bir insanın yılanı sarılmasını gördüğümüzde kimin niye sarıldığını, demokrasiyi benimsediği için mi yoksa yılanın zehrinden panzehir de yapılabildiği gibi lanet olasıdan bir panzehir yapalım diye mi ileri çıkıldığını, bilemeyeceğimize göre birbirimizin muhasebecisi de olamayız. Biz camide namazımızı kılarız, şeriatta ve ahirete imanda beraberiz; aramızdaki yöntem ve usul farklılıkları konusunda ise kimin daha haklı ve isabetli olacağını zaman gösterecektir.

Bu basiretli, ferasetli ve sabırlı hayat tarzını yaşamayı denemeye altı nokta üzerinden başlamalıyız.

1- Müminler birbirlerinin niyet yorumcusu olmamalıdır. Kimseye, "evet, tespih çekiyorsun ama bu çekmedeki esas niyetin başka" veya "sen camiye geldin ama kalbinde başka bi' şeytanlık var" diyemeyiz.

Namazda ellerini niye yukarıda bağladığı, ayakları neden fazla açtığı, bir görüşü neden paylaştığı gibi farklılıkları ya da siyaset çalışmalarında şeriat sınırları içinde kalan farklılıkları gördüğümüzde zahire, dışarıdan görülen eyleme göre yorum yapmalıyız. Camide namaz kılan bir Müslüman'ın niyetini Rabbi ve o kişi bilir. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sırttan çirkin yüzlerini gördüğü hâlde Mescid-i Nebi'deki münafıklara, "siz burada yalan yere namaz kılıyorsunuz" dememiş, hiçbir münafığın ismini vermemiştir.

Şayet böyle bir şey yapsaydı, ashab-ı kiram onları tükürükleriyle Medine'nin dışına kovacaklardı. Bu da bir çeşit teamül hâline gelecek ve sözgelimi namazda ellerini biraz yukarıda bağlayan herkes camiden atılmaya kalkışılacaktı. Hâlbuki cami toplanma yeridir ve niyeti bozuk olanlar bile orada toplanmalıdır, belki bir gün kalpleri yumuşar da Allah korkusundan dolayı camiye sahiplenirler diye.

Müslüman, Müslüman'ın kalbini okuyamaz. Bir Müslüman zahire namaz kılıyorsa namaz kılıyor demektir. Onun niyetinin yokluğu benim araştırma alanıma girmez. Kişinin araştırma alanı diğer Müslüman'ın niyeti olursa bu tecessüstür ve müminlerin niyetleri üzerine bir araştırma merakı kurulması, ümmet-i Muhammed'in karakterinin dışındadır.

Ömer bin Hattab radiyallahu anh halife olacağı zaman görüşlerinin çok sert olmasını bahane ederek itirazda bulunan kimseler yine ashab-ı kiramdan insanlardı. Sonunda onun daha haklı olduğu meydana çıkınca hepsi yanına yanaştı, ayrı bir mesele. Farklı düşünmek insanlıklarına engel değildi. Bu minvalde Ali radiyallahu anhin, onunla savaştan Muaviye radiyallahu anhin askerlerine muamelesi tarihe geçecek enteresan örneklerden biridir.

Belli bir yerde dernek kurulmuş ya da faaliyetleri sürmekte olan bir vakıf varsa Resûlullah'ın sünnetinde ters bir durum olması (örn: kadınlarla erkeklerin kol kola olması) hariç o vakfın eylemleri hakkında niyet okuyuculuğuna soyunmamalıdır. Bu sadece şeytanın ekmeğine yağ sürmektir. İlave olarak, birbirimizin amelleriyle de uğraşmaya vaktimiz olmamalıdır. Bizim iyi zannedip harika sonuç vereceğini sandığımız şeyler günümüzü, mesaimizi doldurmalıdır. Bir vakıf, tarikat, eğitim kurumu

veya hoca efendi, hatası olan Müslümanlar'ın hatalarını tespit için mesai ayırıyorsa vakit israfçıdır, yanlış yöntem üzerindedir.

Bu işle uğraşan biri kendini hatasız mı görmektedir? Hatasızsa niye bu hatasız mantığını yaymakla uğraşmıyor da başkalarıyla uğraşiyor. Ölülerini mezardan çıkarıp üzerinde eğlenmek mi istiyor?

2- Farklı düşüncelerimiz yer yer kırmızı çizgiye de yanaşabilir. İmanda farklı olacak bir şey yok elbette, böyle bir farklılık iki kişi arasında köprü olmaması anlamına gelir. Ama bir nokta da vardır ki imanın hâlâ içindedir. Bu noktada bulunsa bile farklılıklar aramızdaki insanlığı öldürmemelidir. Öldürdüğünde, insanlık düzeyinin altına düşülmüş demektir ve böyle bir zeminde İslamlık yaşamaz. İslam, insanlık toprağında yeşerir, ikisi birbirini tamamlar.

İki kişi aralarındaki sosyal ilişkiyi düzenlerken ve birbirlerinin ihtiyaçlarına cevap verirken farklı düşünmelerine ve aralarındaki onlarca farklı konuya rağmen insanlığı yaşatırlarsa ikisi de Allah'ın rızasında bulunuyorlardır. Aralarındaki ihtilaflar insanlığı kaldırıyorsa büyütebilecekleri bir İslamlık da yoktur. Kâfirlerle bile bizimle savaşmamaları durumunda iyi geçinmemiz emredilmektedir. Kâfirlerin yaşadığı topraklar fukahamız tarafından darü'l-küfür (küfür toprağı) ve darü'l-harp (savaş toprağı) olarak bu sebeple ikiye ayrılmıştır.

Ebediyen cehennemde kalmak için yaşayan kâfirlerle bile sosyal ilişki kurup insanî alakayı devam ettirmekte sakınca görmeyen Kur'an'ımız varken sadece tali, feriyattan konularda farklı düşünülüyor diye Müslümanlar'la aramızdaki köprüyü kaldırdığımız, eşlerimizin bir araya gelmesini yasakladığımız, çocuklarımızın oynamalarını yasaklayarak, gördüğümüzde selam vermeyerek ve hatta elimizde imkân varsa onları darboğaz edeceğimiz yöntemlere başvurarak insanlığımızı öldürdüğümüzde şeytanın fırınına ekmek olsun diye hamur yoğuruyoruz, bindiğimiz dalı bile bile kesiyoruz demektir.

3- Farklı düşüncelerimize rağmen ortak fikirlerimizi beraber güçlendirmeliyiz. Mesela bir grup Müslüman, başka bir grup Müslüman'la demokratik çalışma konusunda ayrı düşüncelere sahiplerdir diyelim. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi bunu son derece doğal kabul ediyoruz. Ama kadınların tesettürü hususunda iki grup da müttefikler.

Ortak nokta iki grup arasında sürekli beslenmeli, farklı düşünme noktalarında ise birbirlerine müdahale etmemelidirler. Herkes doğru bildiğini desteklemeli, çalışmalı, ortak doğrular ortak destek görmelidir. Allah rahmet etsin, Hasan el-Benna'ya nispet edilen bir sözde, "beraber olduğumuz konularda ortak ses verelim, farklı düşündüğümüz konularda ise birbirimizi mazur görelim ki rahat edelim" der.

Bir taraf, diğer tarafla bir konuda ihtilafı sebebiyle onlara her konuda tavır alması gerektiğini zannederse İslam'ı hiçbir noktadan güçlendirememek yolunu açar. Parazitler sözgelimi yüz elli iken bunların yüz kırk beşe düşürülmesine çalışılmalıdır. Bu da bir aşama kaydetmek olacağından bir zaman sonra tartışma alanı dışına birkaç sorun daha çıkarılacak ve nihayetinde Rabbimizin takdir buyurduğu ecel gelinceye kadar Müslümanlar olarak üzerimize düşeni halletmek yolunda olacağız.

4- Kur'an'ımızın, hadis-i şeriflerin ve ümmetin icmasının tartışmasız konu olarak önümüze koyduğu mevzular tartışılmaz şeylerdir. Bunların dışında, İmam Malik'in Medine'deki bir içtihadı asla ve kata Kur'an değildir, Resûlullah aleyhisselamın hadisi değildir. Müminler bu içtihadı saygıyla yad ederler ve belki uygularlar. Ama onun sözünün ayet gibi algılandığı yerde Allah'ın rızası olmaz. Aynısı Ebu Hanife, İmam Şafîi veya başka bir büyük için de geçerlidir. Rahmetullahi aleyhim.

Onların sözleri hayatımıza tarz, ibadetimize şekil, ahlakımıza yön verir ve vermelidir. Onları gördüğümüz yer ile Kur'an'ı oturttuğumuz yer arasında aynılık olamaz. Aksi hâlde Ahmed bin Hanbel'in bir sözünün hadis konumundaki söz ile aynı değeri görmesi öncelikle Ahmed bin Hanbel'e

zulüm olur. Onlar Resûlullah aleyhisselamin kapısında hizmetkâr olmakla şeref bulmuş kimselerken böyle bir tavır abartıdır.

Ashab-ı kiram pek çok konuda icma etmişler yani hepsi aynı hususta birleşmişlerdir. Bu icmalar bizim için Kur'an ve hadisten sonra üçüncü derecede kaynaktır. Dolayısıyla bugün ashab-ı kiramın icması olan bir konuda aykırı davranan Müslüman'ın Müslümanlığını şüpheli kabul edebiliriz, ümmet-i Muhammed'in icmasına karşı çıkmak Kur'an nassı ile sabittir ki imanla ilgilidir, pazarlığı edilmez.

Ancak Ömer bin Hattab ve Ebu Bekir -radiyallahu anhüma- da dâhil olmak üzere ashab-ı kiramdan bir kişinin görüşü asla icma değildir. Ebu Hanife rahmetullahi aleyh, nasıl icma ettiği sorusu üzerine şöyle cevap vermektedir. Öncelikle Allah'ın kitabına bakmakta, orada bulamayınca ashabin icmasına yönelmekte ama oradan birkaç görüş gelmişse kendi mantığına yatkın olanı aldığını söylemektedir. Ashaptan görüş gelmemiş de tâbiin neslinden bir görüş nakledilmişse de 'onlar da adam biz de adamız' demeye gelen, zaten onların da kendisinin de içtihat edebileceğini vurgulamaktadır.

Örneklendirdiğimiz nokta, ashab-ı kiramdan birkaç görüş gelmesi durumunda belli bir tanesini tercih etmenin diğerine hakaret olmadığıdır. Çünkü ashab-ı kiram bütün olarak söz birliği ettikleri bir konuda kıyamete kadarki bütün nesilleri bağlamışlar, kimse o hususta hık edemez demektir. Ashabin icma ettiği yol ümmetin yolu olmuştur, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemine bize emri böyledir. Fakat tekraren vurgulanmalıdır ki ashaptan bir kişi, ashabin tamamı değildir.

Mesela ben, İmam Maturidî'nin anladığı gibi anlayarak ölmek ve bu şekilde cennete gitmek istiyorum. Ama şunu söylemiyorum: Her kim ki İmam Maturidî'ye muhalefet eden bir görüş içindedir, o zındıktır, Müslüman değildir. Bu söylenemez. Çünkü ümmetin selefinden İmam Maturidî ile İmam Eşarî'ye uyanlar arasında ne Kur'an'da ne hadiste ne de ashab-ı kiram hususunda bir fark yoktur, alt konularda fark vardır. Ve alt konularda da birbirimizi itham etmek uygun değildir. Birbirimizin bu alandaki farklılıkları toleransa açık olmalı, kardeşlik zedelenmemelidir.

Namazda eli göbeğin altına bağlamak da omzun hemen altında, memelerin üstüne bağlamak da vardır. Hatta elleri salarak kılmak da vardır. Biz Allah'ın mescitleri doluyor mu dolmuyor mu, buna bakmalıyız; mescittekilerin ellerini nereye bağladıklarına değil. Eğer mescitler dolmadan, ezanlar heybetine kavuşmadan birbirimizin elini nereye bağladığına, nereye kaldırdığına, sünneti neden atladığına dair konularda birbirimizi irdelersek şeytanın fırınına hamur yoğururuz, yağını da bizim gibi hareket eden başka bir arkadaş grubu sürer zaten.

5- Bilhassa dördüncü maddeye rağmen şunu bilmeliyiz: Tartışmaya kapalı alanları çıkardıktan sonra doğru ve hak kimsenin tekelinde değildir. Doğruyu doğru olarak Allah tescil eder ve bunu da Allah Kur'an'ında, Peygamberi aleyhisselam hadislerinde yapmış, ashab-ı kiram da icma ederek Efendimiz aleyhisselamı tescil etmişlerdir.

İmam-ı Azam rahmetullahi aleyhin bir içtihadı benim için cennete girmeme, namazımın kabul olmasına yeterlidir. Ben böyle düşünüyorum. Ama İmam-ı Azam'ın tekel olduğunu düşündüğümde, aslında sadece onu içeri almış ve kapıyı kapatmış olurum. Kapıyı açan Allah'tır, bunu kapatan suç işler.

Hakkı ve doğruyu tekelleştirmek; onu bir vakfın-ekolün-tarikatın-hocanın-âlimin-müçtehidin-mezhebin tekelinde tutmak yanlıştır. İmanımızda, Ebu Hanife'nin de Ahmed bin Hanbel'in de insanların kılmaları için tarif ettiği namazların doğruluğunu kabul etmek vardır. Ashab-ı kiram da mesela namazda elleri bağlamakla ilgili farklı düşünceleri benimsemişlerdir. Ali radiyallahu anh namazda ellerin göbeğin altında bağlanacağını görmüş, başka bir sahabi göğüs hizasında bağladığını görmüştür. Bu fark ashapta bile müşahede edilebilirken, görüşlerden birini batıl olarak itham etmek ashaptan birini batıl ilan etmektir. Batıl yola itilen kimse Osman bin Affan radiyallahu anh ise bunun vebali düşünülebilir, hesaba gelir mi?

Bir içtihat, doğruyu tekelleştirmez, doğru arayışlarını güçlendirir. İctihadın şeriatın standartları doğrultusunda yapılması kabul edilmesini gerektirir, baş göz üstünedir. İctihat doğruyu tekelleştirmediği gibi saygınlığı da tartışılmaz. Ahlakımız ve anlayışımız budur. Müslümanlar'ın muasır sorunlarında mesela yukarıda zikrettiğimiz demokrasi anlayışıyla yol alınması gibi hususlarda da bakış açısı böyle belirlenmelidir.

6- Müslümanlar olarak birleştirici noktalarımız, dağıtma potansiyeli bulunan noktalarımızdan fazladır. Evvela bizim Hıristiyanlar gibi, mezhep farkımız Allah'a imanımızdan kaynaklanıyor değildir, tevhit hususunda hepimiz biriz.

Hamd ederiz ki Kâbe'mizde, Resûlullah aleyhissalatu vesselamın kabri konusunda sorunumuz yoktur. Temel kaynak olarak Kur'an'a bakışımızda meselemiz yoktur. Ashab-ı kiramın kadr ü kıymetini tenkis edecek üç-beş kişi çıkabilmişse de ümmet olarak ashab-ı kiramla problemimiz yoktur. Problemlerimiz buradan kaynaklanmaz.

İhtilaflarımız ve farklılıklarımız üçüncü, dördüncü düzeydeki konulardan kaynaklanır. Bu nedenle farklılıklarımız kabullenebileceğimiz seviyededir. Birbirimizi reddetmemizi gerektirmezler. Böyle başlıklar, birinci dereceden konularımız ve ortaklıklarımızın yükselmesi uğruna bir gayret ürünü olarak görmezden gelinebilir.

Bunu tabî ki bugünkü uçta bucakta çıkan dallara bakarak söylemiyoruz.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّم عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.